

MAGYAR HERBÁRIUMOK

A PÉCSI TUDOMÁNYEGYETEM HERBÁRIUMA

SALAMON-ALBERT ÉVA és KEVEY BALÁZS

PTE TTK Biológiai Intézet Növényrendszertan és Geobotanikai Tanszék
7624 Pécs, Ifjúság útja 6.
albert@gamma.ttk.pte.hu; keveyb@ttk.pte.hu

Elfogadva: 2007. december 22.

2006-ban ünnepélyes esemény keretében felavattuk a Pécsi Tudományegyetem új Herbáriumát. A gyűjtemény alapítása a Pécsi Tanárképző Főiskola időszakában, 1948-ban UHERKOVICH GÁBOR algológus, a Növénytan Tanszék első vezetője nevéhez fűződik. Az első lapok még saját gyűjtésből származtak, 1950-től a Növénytan Tanszék személyi állományának több tagja is bekapcsolódott a munkába: PÁSZTOR GYÖRGY, TIHANYI JENŐ, TANTOS OLGA, NAGY MÁRIA. 1958-ban került a tanszékre VÖRÖSS LÁSZLÓ ZSIGMOND, aki igen szorgalmas gyűjtőnek bizonyult. 20 éves tanszéki munkája alatt a herbáriumi törzsgyűjtemény hatszorosára gyarapodott. A gyűjteményfejlesztés érdekében a Növénytan Tanszék kéréssel fordult a hazai botanikusokhoz, hogy engedjék át duplumaikat a Herbárium számára. Így került a gyűjteménybe számos neves botanikustól származó anyag: BORBÁS VINCE, BOROS ÁDÁM, CSAPODY VERA, DEGEN ÁRPÁD, FILARSZKY NÁNDOR, FOLLY GYÖRGY, FRIDVALSZKY ISTVÁN, GÁYER GYÖRGY, HAZSLINSZKY FRIGYES, HORVÁT ADOLF OLIVÉR, HULJÁK JENŐ, JAKUCS PÁL, JANKA VIKTOR, JÁVORKA SÁNDOR, KÁROLYI ÁRPÁD, KÁRPÁTI ISTVÁN, LENGYEL GÉZA, MOESZ GUSZTÁV, PAPP JÓZSEF, POLGÁR SÁNDOR, SCHNEIDER JÓZSEF, SIMON TIBOR, SIMONKAI LAJOS, SOÓ REZSŐ, TRAUTMANN REZSŐ, TUZSON JÁNOS, ÚJHELYI JÓZSEF, VIDA GÁBOR. A Növénytan Tanszék Herbáriumának törzsgyűjteménye 1983-ban 18815 lapból állt.

A törzsgyűjtemény mellett ún. *zárt herbáriumok* is vannak, amelyek egy része különböző földrajzi egységekből származó tematikus anyag, illetve meghatározott növénycsoportokat tartalmazó taxonómiai gyűjtemény. Ezek kezelése és nyilvántartása a törzsgyűjteménytől függetlenül történik. A *tematikus gyűjtemények* között meg kell említeni MAJER MÓRIC „Baranyai virány”-át (1562 lap az 1800-as évek közepéről), NENDTVICH VILMOS herbáriumát (30 köteggben 1882 lap), RIGLER JÓZSEF „Rét- és legelőgazdálkodási gyűjtemény”-ét (kb. 100 lap), valamint TÍMÁR LAJOS „Alföldi növények” (120 lap), TUZSON JÁNOS „A Magyar Alföld növényei” (22 köteggben 703 lap), továbbá a tadzsik gyűjtemény (61 lap), a koreai gyűjtemény (21 lap), a lengyelországi gyűjtemény (32 lap) lapjait és NAGY ISTVÁN „Villányi herbáriumát” (2384 lap). A *taxonómiai gyűjtemények* között van TITUS PIUS VENDEL és ZÁRAI algagyűjteménye (45 illetve 53 lap), DEGEN ÁRPÁD „Magyar sásfélék, szittyófélék, gyékényfélék és buzogányfélék gyűjteménye (4 köteggben 200 lap), FÓRISS FERENC „Lichenotheca Hungarica” zuzmogyűjteménye

(2781 kapszula), WAGNER HERMANN „Kriptogám herbárium” (25 alga, 50 zuzmó, 75 lombosmoha, 50 májmoha, 10 gomba, 10 haraszt, 100 virágos növény), VASS ANNA gombagyűjteménye. A Növénytani Tanszék Herbáriumának zárt gyűjteménye mintegy 11.000 lapból áll. Külön megemlítendő a Pannonhalmi Apátságtól kapott növényanyag, amelynek törzsgyűjteménye 14700 lapot, zárt gyűjteménye 5364 lapot, PIERS VILMOS gyűjteménye pedig 16273 lapot tartalmaz. A legújabb anyagok BORHIDI ATTILA és munkatársainak saját gyűjtései (kubai, mexikói és az Antillákról származó anyag), továbbá nemzetközi hírvú kutatók (SHAFER, EKMAN, BRITTON, ALAIN stb.) másodpéldányai, mintegy 7000 lappal. Ezek között számos unikális példány, holotípus, izotípus is található, amelyek a gyűjteményt nemzetközi értékűvé teszik.

A Herbárium gyűjteményes anyagát a 2005-től az egykori Növénytani Tanszék egyik utódintézményeként megalakult Növényrendszertani és Geobotanikai Tanszék gondozza és fejleszti. A gyűjtemény kurátora KEVEY BALÁZS egyetemi tanár. A jelenlegi gyűjtemény nagysága 66000 lapra tehető. A 2006-ban újonnan, egy oktatási terem speciális átalakításával elkészült Herbárium kapacitását tekintve mintegy 100000 lapnyi gyűjteményes anyag és 3000 kapszula elhelyezésére ad lehetőséget az elkövetkező évtizedekben. A gyűjtemények a klasszikus taxonómiai és tematikus csoportosítás mellett alkalmasak lesznek a genetikai diverzitás megőrzésére és bemutatására is. A közeljövőben várhatóan elkészülő *elektronikus nyilvántartás* aktívan bekapcsolja a hazai és nemzetközi gyűjteményes helyek hálózatába. A hazai tudományegyetemek között kuriózum, hogy ilyen volumenű növénytani gyűjtemény kerülhetett kialakításra. A helyiséget – amely gyűjteményi és kutatószobaként is működik – a 2007-ben életének 100. évében elhunyt HORVÁT ADOLF OLIVÉR ciszterci szerzetestanáról, a Mecsek nemzetközi hírvú botanikusáról neveztük el. A teremben emléktáblát kapott a gyűjteményes anyag fejlesztésében a főiskolai időszakban kiemelkedő szerepet játszó VÖRÖSS LÁSZLÓ ZSIGMOND. Életművüket a Herbárium mellett elhelyezett színes tablók mutatják be. A Herbárium megteremtésének anyagi hátterét a PTE TTK dékánja, Dr. GÁBRIEL RÓBERT biztosította. Örömkre szolgál, hogy ezzel az újabb helyiséggel területében és funkcióiban is gyarapodhatott a Pécsi Tudományegyetem Növényrendszertani és Geobotanikai Tanszék kutató kollektívája.

A PÉCSI TUDOMÁNYEGYETEM HERBÁRIUMÁRÓL EDDIG MEGJELENT PUBLIKÁCIÓK

- UHERKOVICH G. 1960: A pécsi Pedagógiai Főiskola Növénytani Tanszékének herbárium. *Botanikai Közlemények* 48(4): 304–305.
- VÖRÖSS L. Zs. 1969: A Pécsi Tanárképző Főiskola Növénytani Tanszékének herbárium. *Pécsi Tanárképző Főiskola Tudományos Közleményei* 13: 45–52.
- VÖRÖSS L. Zs. 1971: Pannonhalmi maggyűjtemény az 1830-as évekből. *Botanikai Közlemények* 58 (3): 179–180.
- VÖRÖSS L. Zs. 1972: Titius Pius Vendel úttörő magyar algakutató (1801–1884). *Pécsi Tanárképző Főiskola Tudományos Közleményei* 16: 3–11.
- VÖRÖSS L. Zs. 1975: A pannonhalmi herbárium törzsgyűjteménye 1. *Pécsi Tanárképző Főiskola Tudományos Közleményei* 19: 31–40.
- VÖRÖSS L. Zs. 1980: A pannonhalmi herbárium törzsgyűjteménye 2. *Pécsi Tanárképző Főiskola Tudományos Közleményei* (1979) 22: 273–282.
- VÖRÖSS L. Zs. 1983: A Pécsi Tanárképző Főiskola herbárium 1979-ben. *Botanikai Közlemények* 70(1–2): 105–112.